

PROVINCIAAL ONDERZOEK INVESTERINGSMOGELIJKHEDEN VERSNELLING ENERGIETRANSITIE

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Provinciaal onderzoek investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie	TELEFOONNUMMER	
		E-MAILADRES	Dop.van.ulzen@provincie-utrecht.nl
		DOMEIN/OPGAVE	N.v.t.
DATUM	22 juni 2022	TEAM	N.v.t.
DOCUMENTNUMMER		PORTEFEUILLEHOUDER	N.v.t.
VAN	Dop van Ulzen		
NUMMER PS	PS2022MM32		
BIJLAGEN	Geen		

Gevraagde besluiten:

1. Het college van GS opdracht te geven januari 2023 een onderzoek uitgevoerd te hebben naar de mogelijkheden om vanuit de provincie in haar rol te investeren in de Energietransitie.
2. ~~Hierbij uit te gaan van een fondsvermogen van € 80 miljoen, waarbij varianten in omvang en voeding van het fonds meegenomen worden.~~ Hierbij in eerste instantie uit te gaan van een fondsvermogen van € 80 miljoen en in het onderzoek mee te nemen welke omvang passend is en wat het effect van het fonds is. Hierbij kunnen ook scenario's gehanteerd worden voor wat betreft omvang (€ 40 miljoen, € 80 miljoen, € 120 miljoen) en voeding van het fonds.
3. Daarbij de volgende kaders mee te geven:
 - a. Oplossingen moeten aantoonbaar een bijdrage leveren aan het versnellen van de energietransitie en/of CO2-reductie.
 - b. De oplossingen moeten passen binnen de provinciale rol en is aanvullend op de rol van andere overheden / particuliere initiatieven.
 - c. De oplossingen voldoen aan elementen zoals staatssteun / rechtmatigheid en passen binnen provinciale kaders (waaronder de nota financiering)
 - d. Het streven naar een gezonde mix van revolverende en niet-volledige revolverende investeringen
 - e. Uitvoering beleggen bij een externe partij
 - f. Het fonds heeft een duidelijke einddatum, waarbij een periode van 10 jaar reëel lijkt om de investeringen in te zetten.
4. Voor dit onderzoek € 200.000,- beschikbaar te stellen, te dekken uit programma 4. energietransitie en GS te vragen dit bij het volgende P&C-moment te verwerken.

Essentie / samenvatting

De voortgang van de Energietransitie in onze provincie verloopt trager dan gewenst. Het belang van minder CO₂ uitstoot en duurzame opwek van energie wordt breed onderkend in onze Staten. Dit is een voorstel om op korte termijn een onderzoek te laten doen naar de beste manier om vanuit de provinciale rol investeringen van 80 miljoen euro te doen de komende 10 jaar.

De uitkomsten van dit onderzoek kunnen dan omgezet worden in uitvoering in de volgende Staten periode die over een klein jaar aanvangt.

De onderzoeksvraag is: Hoe kan een bijdrage van provincie Utrecht van enkele tientallen tot 80 miljoen euro of een groter bedrag (over 10 jaar tijd) voor financiële instrumenten (bv investeringen, deelnemingen, leningen, garantiestellingen etc) bijdragen aan het versnellen van de energietransitie in de provincie?

Aanleiding

De opgave voor de provincie voor de Energietransitie is helder: vanuit het Klimaatakkoord is het doel 49 % minder CO₂ uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990. In het kader van deze opgave heeft de provincie de volgende ambities op het gebied van elektriciteits- en energiegebruik, CO₂-neutraliteit, (waar mogelijk) circulariteit:

- Zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO₂-neutraal;
- In 2030 moet minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik in de provincie Utrecht worden opgewekt. De energievoorziening is daarbij afkomstig uit CO₂-neutrale bronnen bij voorkeur op het eigen grondgebied. Daarnaast is er het streven naar vermindering van energiegebruik bij inwoners met 1,5 % per jaar.

In het huidige programma Energietransitie 2020-2025 is opgenomen dat gebruik wordt gemaakt van het gehele palet aan rollen en instrumenten van de provincie. Zo wordt een bijdrage geleverd aan de Regionale Energiestrategieën (RES'en), worden inwoners en bedrijven ondersteund bij energiebesparing en neemt de provincie de regierol in de regionaal te plannen energie-infrastructuur. Dit programma op hoofdlijnen wordt uitgevoerd in een snel veranderende omgeving met een veelheid aan partijen. Nationaal (onder andere het Klimaatfonds van € 35 mrd en de laatste inzichten uit het regeerakkoord) en internationaal (IPCC-rapporten, Europese Green Deal en Fit-for-55 en de oorlog in Oekraïne) zijn er belangrijke ontwikkelingen die grote invloed hebben op de energie- en warmtetransitie in de provincie.

Mede door alle recente ontwikkelingen in binnen- en buitenland, wordt duidelijk dat de Energietransitie niet in het gewenste tempo plaatsvindt. Als provincie is er nog veel werk aan de winkel als het gaat om de uitwerking van de RES'en en de warmtetransitie willen we de doelen van 2030 halen. Naast onze binnenlandse doelen is het geopolitieke speelveld zodanig veranderd dat we ons niet kunnen veroorloven om achterover te leunen als het gaat om zelfvoorzienigheid in onze – provinciale - Energiebehoefte.

Met dit in het achterhoofd heeft de VVD al in haar toekomstbegroting in 2021 een voorstel gedaan om over de provinciale schaduw heen te kijken en tot 2030 een grote investering te doen, tot bijvoorbeeld 80 miljoen, in de energietransitie. Hierbij willen we focus aanbrengen binnen de provincie op hetgeen we echt belangrijk vinden, het versnellen van de energietransitie in Utrecht, binnen kaders zoals die bij de provincie passen.

Wat kan de provincie toevoegen aan uitvoeringskracht. Op verschillende manieren lijkt de uitvoering buiten vast te lopen op dit moment:

- Zo is er een probleem bij de infrastructuur van het elektriciteitsnet, er is sprake van netcongestie.
- Meer experimentele manieren om warmte op te wekken, zoals Geothermie en Aquathermie, lopen vast in vergunningaanvragen.
- Er lijkt een barrière te zijn als het gaat om bepaalde investeringen omdat er een garantstelling gevraagd wordt door private partijen.
- Ook particuliere initiatieven lopen regelmatig vast op andere dan ruimtelijke problemen.
- En dan is er nog de veranderende wereld waar komende jaren waarschijnlijk nieuwe oplossingen naar voren komen, die ook investeringen dan wel garantstellingen nodig zullen hebben om tot wasdom te kunnen komen. Ook initiatieven die we nog niet kennen maar waar wel schaalniveau voor nodig is, dat de provincie kan bieden.

Met dit laatste punt in gedachten is het urgent om niet nu al een vastomlijnd doel voor investeringen te creëren maar te onderzoeken op welke wijze we als provincie een substantiële investering toekomstvast kunnen inzetten. Dit onderzoek zal de basis kunnen vormen van de begroting van een volgend bestuur, uit welke geledingen dit bestuur ook bestaat.

Probleemstelling

Bij de opgave om Utrecht te voorzien van CO2 neutrale energie in 2030/2050 zijn verschillende partijen betrokken. Allereerst inwoners en bedrijven, daarnaast private partijen in de energiesector (energieleveranciers en installatiebedrijven bijvoorbeeld), semi-publieke instellingen (netwerkbeheerders, woningcorporaties) en vier overheidslagen (Europa, Rijk, gemeenten en provincies). De overheidspartijen vervullen een regisserende, regulerende en stimulerende rol, aanvullend op wat private partijen doen.

Op onderdelen komt de energie- en warmtetransitie al goed op gang, zie bijvoorbeeld het aantal stekkerauto's, zonnepanelen op daken van particulieren. Op andere onderdelen is versnelling nodig. Soms komt dit doordat er sprake is van markt falen (bijvoorbeeld bij investeringen met een langetermijnperspectief en onzekerheden in wet- en regelgeving). Soms zijn er andere oorzaken.

Ook ligt er een gat tussen de abstracte doelformulering op landelijk niveau en de concrete uitvoering in straten en wijken. Daar waar de Rijksoverheid té ver af staat, ontbreekt het gemeenten aan uitvoeringskracht en financiële middelen om voldoende massa te maken.

~~De provincie is in de unieke positie om dit gat te vullen, en zo Utrecht sneller aan schone energie te helpen. Deze positie wordt ook in de groeisprongbrief van het College van GS (datum...) benoemd. Deze positie wordt ook in het rapport van Twijnstra en Gudde *Groeisprong Utrecht 2040 van april '22 benoemd.*~~

Doel

Doel is om effectief door middel van inzet van financiële instrument(en) bij te dragen aan *versnelling* van de Energie Transitie vanuit de provinciale rol los van de huidige inzet. Hiervoor is het nodig om scherp te hebben in de mogelijkheden: welk financieel instrumentarium is mogelijk voor de provincie. En wat is dan het meest effectief.

Om inzicht in te krijgen doen we het voorstel om een onderzoek naar de meest effectieve manier van investeren, welk onderzoek volgende zaken in rij en gelid zet:

- Wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende financiële instrumenten
- Voor welk type project is welk instrument passend
- Welke uitvoeringsstructuur past het best per instrument en per financiële omvang van middelen (eigen beheer, op afstand bij een verbonden partij, uitbesteding) en hoe zou de governance eruit moeten zien
- Op welke manier is het mogelijk om met provinciale investeringen andere financieringsbronnen aan te boren in binnen- en buitenland
- Welke randvoorwaarden moeten worden gesteld aan uitgaven in dit kader naast voldoen aan wet- en regelgeving en voldoen aan de ambitie van CO2 neutrale energie- of warmte
- Wat is – met het uitgangspunt van optimale revolverendheid – de te verwachten revolverendheid per instrument en wat is het risicoprofiel
- Wat zijn per instrument de vervolgstappen (tijdpad, kosten, opbrengsten)

Tijdsbestek

Met realiteitszin betekent een versnelling dat we zeker een periode van 10 jaar in gedachten hebben waarbinnen we investeringen willen inzetten voor de Energietransitie. De voordelen om op deze manier vooruit te denken zijn helder: we kunnen een groter bedrag vrijmaken als het over een langere periode gaat, en we kunnen ook toekomstige ontwikkelingen meenemen. Doel van dit voorstel is om binnen een toekomstvast frame met een onderzoek tot uitgewerkte ideeën te komen die onderzocht zijn op voor- en nadelen, waarbij te denken valt aan de governance, de kosten, de uitvoerbaarheid, en overall de effectiviteit.

Om dit snel maar zorgvuldig te kunnen doen moet het onderzoek januari 2023 gereed zijn. Daarmee kan de uitkomst inzet zijn van de coalitiebesprekingen van de volgende Staten in maart 2023.

Financiële paragraaf

Op aangeven van de organisatie ramen we de kosten voor het onderzoek op € 200.000,- incidenteel. Deze kosten bestaan uit:

- € 100.000,- personeelskosten
- € 100.000,- kosten voor onderzoek

Deze kosten worden gedekt ten laste van programma 4. Energietransitie en in het volgende P&C-document verwerkt.

De omvang van het fonds is nog niet bepaald, maar het perspectief is een fonds dat een substantiële versnelling in de energietransitie en CO2-reductie kan bewerkstelligen. Dat betekent dat de omvang navenant substantieel moet zijn. In eerste instantie gaan de gedachten naar een omvang van € 80 miljoen. In het onderzoek wordt ook meegenomen welke omvang passend is en wat het effect van het fonds is. Hierbij kunnen ook scenario's gehanteerd worden (omvang € 40 miljoen, € 80 miljoen, € 120 miljoen). De maatschappelijke kosten en baten worden in beeld gebracht met behulp van de brede-welvaartsprincipes zoals beschreven in de notitie de aanvulling op de Algemene MKBA-Leidraad (CPB en PBL, juni 2022).

In het onderzoek wordt meegenomen hoe de dekking van het fonds het beste kan plaats vinden. Dit kan door jaarlijks ten laste van de exploitatiebegroting een bedrag te storten, door een onttrekking uit de reserves, door co-financiering door andere organisaties of een combinatie van deze varianten. Voordeel van dekken door een onttrekking uit reserves is dat het bedrag direct beschikbaar kan komen waardoor meer tempo gemaakt kan worden. Nadeel is dat het een negatieve impact heeft op de financiële ratio's van de provincie.

Kaders waarbinnen dit onderzoek plaatsvindt:

Wat zijn de uitdagingen in de energietransitie in de provincie Utrecht waar een financieel instrument (zoals een revolverend fonds, een garantie) een rol kan spelen:

- (Warmte)infrastructuur
- Leveringszekerheid
- Robuuste energievoorziening uit verschillende bronnen

Waarbij de doelen en taken van de provincie in het oog gehouden worden.

Doel van het onderzoek is wel om breed te denken en niet al aan de voorkant zaken uit te sluiten. Zowel bestaande technieken als innovaties moeten meegenomen worden in het onderzoek, de vraag is naar de meest effectieve wijze van investeren.

Uitgangspunten:

- Passend bij rol provincie (het moet horen bij de doelen en opgaven van de provincie, met oog voor betaalbaarheid, robuuste energievoorziening voor de provincie en leveringszekerheid).
- Het fonds is revolverend waar het mogelijk is. Waar de maatschappelijke baten (cf. MKBA) hoger zijn dan de investeringen kan ook een mindere mate van revolverendheid worden toegepast. Door een mix van volledig revolverende investeringen en minder revolverende investeringen wordt gestreefd naar een optimale inzet van middelen op het totaalniveau van het fonds.
- Het fonds is effectief en efficiënt georganiseerd.
- Gericht op het wegnemen van financiële knelpunten bij investeringsprojecten die een versnelling opleveren van de weg naar CO2 neutrale energie
- Zowel ruimte voor bestaande technieken als innovaties waarbij aan de voorkant geen zaken uit te sluiten.

- Gericht op lange termijn oplossingen voor alle bronnen voor emissieloze energie en de warmtevraag, opslag en transport, en besparing.
- ~~Complementair aan bestaand instrumentarium, zoals bestaande mogelijkheden die ROM Utrecht biedt aan risicofinanciering voor startups/scale-ups en/of andere subsidiemogelijkheden, maar ook breder kijken waar opportuun.~~
- Complementair aan bestaand instrumentarium, en aanvullend aan het huidige Programma Energietransitie 2020-2025, zoals bestaande mogelijkheden die ROM Utrecht biedt aan risicofinanciering voor startups/scale-ups en/of andere subsidiemogelijkheden, maar ook breder kijken waar opportuun.

Minimale opbrengst onderzoek:

- Benchmark met andere provincies/grote gemeenten: zijn er voorbeelden;
- Analyse en Inzicht in de huidige en toekomstige vraag en het aanbod als het gaat om energieopwekking en welke hindernissen spelen hier in Utrecht;
- Concrete denkrichtingen indien mogelijk met voorbeelden van mogelijke investeringen;
- Per richting een uitwerking van de governance en geldstromen op hoofdlijnen;
- Helder aangegeven vervolgstappen met tijdspad en opbrengsten.

Ontwerpbesluit

Besluit op 29 juni 2022 tot vaststelling van het Statenvoorstel Provinciaal onderzoek investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie

Provinciale Staten van Utrecht,

in vergadering bijeen op 29 juni 2022

Besluiten:

1. Het college van GS opdracht te geven januari 2023 een onderzoek uitgevoerd te hebben naar de mogelijkheden om vanuit de provincie in haar rol te investeren in de Energietransitie.
2. ~~Hierbij uit te gaan van een fondsvermogen van € 80 miljoen, waarbij varianten in omvang en voeding van het fonds meegenomen worden.~~ Hierbij in eerste instantie uit te gaan van een fondsvermogen van € 80 miljoen en in het onderzoek mee te nemen welke omvang passend is en wat het effect van het fonds is. Hierbij kunnen ook scenario's gehanteerd worden voor wat betreft omvang (€ 40 miljoen, € 80 miljoen, € 120 miljoen) en voeding van het fonds.
3. Daarbij de volgende kaders mee te geven:
 - a. Oplossingen moeten aantoonbaar een bijdrage leveren aan het versnellen van de energietransitie en/of CO2-reductie.
 - b. De oplossingen moeten passen binnen de provinciale rol en is aanvullend op de rol van andere overheden / particuliere initiatieven.
 - c. De oplossingen voldoen aan elementen zoals staatssteun / rechtmatigheid en passen binnen provinciale kaders (waaronder de nota financiering)
 - d. Het streven naar een gezonde mix van revolverende en niet-volledige revolverende investeringen
 - e. Uitvoering beleggen bij een externe partij
 - f. Het fonds heeft een duidelijke einddatum, waarbij een periode van 10 jaar reëel lijkt om de investeringen in te zetten.
4. Voor dit onderzoek € 200.000,- beschikbaar te stellen, te dekken uit programma 4. energietransitie en GS te vragen dit bij het volgende P&C-moment te verwerken.

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Griffier,
mr. C.A. Peters